
Jókai Mór : A kőszívű ember fiai

Jókai Mór talán leghíresebb történelmi műve a 19. századba, a szabadságharc idejére röpít minket. A mű főszereplői a Baradlay család tagjai. A műben - ahogyan a valós életben is - a hazaszeretet, a testvéri és szülői önfeláldozás és a becsület mellett az árulás, az erkölcstelenség, a bosszú irányítja az embereket és a történelmet egyaránt.

Szereplők

Baradlay Kázmér, a kőszívű ember; Özvegy Baradlayné, a kőszívű neje, özvegye; Baradlay Ödön, az elsőszülött; Baradlay Richárd, a második fiú; Baradlay Jenő, a legifjabb fiú; Ridegváry Bence nagyúr; Tallérossy Zebulon úr; Lángh Bertalan, protestáns prédikátor; Aranka, Ödön szerelme; Edit, Richárd szerelme; Plankenhorstné báróné; Plankenhorst Alfonsine úrhölgy; Leonin, orosz nemes, Ödön barátja; Pál úr, Richárd szolgája; Boksa Gergő, rabló, később forradalmi kapitány; Palvicz Ottó, Alfonsine szerelme; Károly, Ottó és Alfonsine gyermeke; Szalmás Mihály, kém; apácák; katonák; kormánybiztos, parasztok; papok; csizmadia; grófok; bárók; kofák; szolgák

Helyszínek

Nemesdomb, a Baradlay ház; Pest; Buda; Bécs; Oroszország; Körös-sziget; Kárpátok; puszta; mocsár

A rövid tartalom:

Hatvan perc!

A nagytiszteletű Baradlay Kázmér házában hatalmas vendégsereg gyűlt össze. A házigazda nincs a vendégekkel, mert gyengélkedik. Miközben tósztot mondanak érte, az asszonyt kihívja az orvos a beteghez. A vendégek arra gondolnak, hogy a szokásos baj van, hiszen a nagyságos úr szívbeteg, de még száz évig is élhet ezzel a bajjal. Valójában már csak 60 perce van, és az asszonyt azért hívatta a

szobájába, hogy a végrendeletét lediktálja. A férfinak nemcsak biológiailag, de bibliai értelemben is kőszíve lett. A végrendeletében minden részletét leírja saját temetésének. Legnagyobb fiáról, Ödönről úgy határozik, hogy maradjon a cár mellett Oroszországban, éljen csak kicsapongó életet, hogy jól kiüresedjen. Nem veheti el a lányt, aki miatt elhagyta a szülői házat és legyen diplomata.

Richárd menjen át a lovassághoz a testőrségtől és sose nősüljön meg, mert a másik két fiúnak jó ajánlólevél lesz egy harcban elesett testvér. Jenő, aki a legkedvesebb fia, de aki ezt sosem tudhatja meg, maradjon csak hivatalnok, ne támogassa senki, küzdje fel magát lépcsőről lépcsőre. Felesége 6 héttel a temetés után menjen hozzá Rideghváry Bencéhez. Bár az asszony többször abbahagyja az írást, a haldokló mindig megparancsolja, hogy folytassa és követeli, hogy hajtsa végre parancsait. Végül eljön az idő és meghal a férfi. Az asszony imában megfogadja, hogy semmit nem teljesít a végrendeletből és a kőszívű ember még egy utolsó földöntúlit kiált, mintha meghallotta volna odaátrol az imát és visszatért egy kiáltás erejéig, hogy tiltakozzon.

A temetési ima

A temetés hatalmas pompában zajlik és teljesen másképp, mint ahogyan azt az elhunyt parancsolta. A harmadik pap, aki csak egy imát mondhatott volna, keményen elmondja, hogy sem adakozó, sem könyörületes, sem szeretetteljes, sem igazi hazafi nem volt a halott. Megjelenik egy feltűnően szép leány is, akinek nevét nem említik, de akiről sejthetjük, hogy az a lány, aki miatt Ödönnek messzire kellett utaznia. Tallérossy Zebulon Hatalmas tor követi a temetést, az említett pap nem jön el a torra, de megérkezik Tallérossy Zebulon, aki lemaradt a szertartásról, mert elakadt az úton, nem kapott kocsit és 4 bivaly húzta idáig hintáját. Tallérossy össze-vissza beszél és biztosítja az özvegyet, hogy megbűntetik majd a papot, aki a felháborító imádságot mondta.

A két jóbarát

Oroszországban vagyunk, ahol hatalmas táncmulatság van. Egy idegen ifjúért rajong sok orosz fiatal hölgy. Az idegen férfi még a nagyon gazdag Alexandra hercegnő kegyeit is elnyerte, de ő hűvös és udvarias. Leonin nevű barátja

elrabolja és elviszi egy titkos szórakozóhelyre, ahol a férfiak szórakoznak. Ide érkezik a levél Ödönhöz, mert ő az idegen, anyjától, hogy atyja meghalt és azonnal utazzon haza. Leonin hiába próbálja lebeszélni barátját, az hajthatatlan, ezért inkább vele tart. Az úton hatalmas hóviharba kerülnek, farkasok támadják meg őket és szánjukat is baleset éri. A Dnyeperen korcsolyáznak, 4 farkas követi őket. Ödön megbirkózik a négy állattal, amíg barátja új lyukat fúr korcsolyaszíjába, ami elszakadt. Ezután a kozák falu közelében jégfalások lékébe esik bele Ödön, és Leonin menti ki onnan.

A másik kettő

Otthagyjuk Oroszországban Ödönt és Bécsben találkozunk Richárddal, aki éppen párbajozni indul, de előtte összefut egy pappal, akit felcincáltak kihallgatásra Bécsbe, és aki úgy gondolja, hogy tévedésből túlságosan drága szálláshelyre helyezték, és ebből még baja lesz. Richárdnak azt is elmondja, hogy ő bizony a lánya miatt, aki egy nemes fiába lett szerelmes és egy temetési ima miatt, amit bizony ugyanannak az úrnak a temetésén mondott el, jutott ide. Richárd tudja, hogy az ő apja temetéséről beszél a pap, de nem fedti fel kilétét, csak ad a pincérnek két aranyat a pap költségeire. Hazamegy a szállására, ahol öreg szolgálja várja vacsorával. Öccse is megérkezik, aki elmondja, hogy anyjától kapott levelet és 1000 Ft-ot, hogy ezután fényűzőbben éljen, de ő nem akar, mert hivatalnokként ez nem tenne jót neki. Inkább odaadja Richárdnak a felét a pénznek, őtőle ugyanis megvonta most támogatását anyja, hogy jobb útra térjen. Az csak a kívánsága, hogy kísérje el őt bátyja Plankenhorsték estélyére. Richárd majd táncoltatja az anyát, amíg ő a lánynak udvarol.

Mindenféle emberek

Plankenhorstéknál az asszony bárókisasszonynak született, de férje már nem volt az. Meghívottak voltak ugyan a legnagyobb estélyekre, de senki nem mutatott komoly érdeklődést irántuk a felsőbb körökből. Az ő estélyeikre inkább fiatal katonatisztek, testőrök, hivatalnokok jártak. Jenő megpróbál Alfonsine közelébe kerülni, Richárd pedig unatkozik és csak egy szobalány érdeklő, aki rákoppintott a kezére, amikor megcsípte annak az arcát. Öccsétől megtudja, hogy a leány nem

szobalány, hanem egy szegény nemeslány, akit itt tartanak, de csak cselédként bánnak vele. Bocsánatát kéri a szép Editnek, aki teljesen elbűvöli szépségével, tisztaságával. A bakfis Richárd minden meghívást elfogad ezek után Plankenhorstéktól és alig várja, hogy néhány szót válthasson Edittel. Észtreveszi ezt Alfonsine, aki amennyire szépséges, annyira romlott lelkű. Szobalányával csak bakfisnak nevezik Editet és arról beszélnek, hogy becsapják a lányt azzal, hogy úri ruhát adnak rá, tanítják és bevezetik a társaságba. Szerveznek egy találkozót, amikor egyedül hagyják a házban és meghívják Bardlayt. Baradlay azonban nem tesz semmit, amivel kompromittálná a lányt, pedig ez volt a tervük és egy levélben megkéri Edit kezét. Amikor átadja a levelet Edit, Alfonsine és az anyja dühöng, hogy Alfonsine terve kudarcba fulladt. Anyja csak annyit mond, hogy látod, nem minden férfi olyan, mint Palvicz Ottó.

A zsidó

Richárd miután megejtette levélben a lánykérést, lélekben megtisztulva és megindulva ér haza és elhatározza, hogy minden csecsebecsét, amely más nőkre emlékezteti, kidobtat szolgájával. Az meg is tisztítja a szobát, de kiderül, hogy egy híres hölgyről készített képet bevágott a zsidóhoz. Richárd elmegy, hogy visszaszerezze a képet, de ottragad az öreg zsidónál, akinek hihetetlen sok holmija van az ócsakságoktól a legértékesebb portékáik. Végül Richárd a kép helyett egy karddal tér haza, mert a zsidónál megtalálja saját képét, amit az említett hölgy adott el az öreg Salamonnak. Még a zsidónál kipróbálja a kardot, kettévág vele egy puskacsövet, és erre annyira odavan Salamon, hogy a Richárdot ábrázoló képet megtartja magának.

Női bosszú

Aranka, a pap leánya folyamatosan apját várja, de most a szomszédságból is azt a hírt kapja, hogy bizony apja valószínűleg börtönbe jut a temetésen elmondott ima miatt. Megérkezik Baradlayné és minden gazdagságot és támogatást megígér a leánynak, de az nem fogadja el, mert neki meg kell várnia Ödönt, aki azt ígérte, hogy visszatér hozzá. Baradlayné átad egy levelet, amit Ödöntől kapott, és amit még fel sem bontott. Együtt olvassák el. Leonin levele az, aki

elmondja, hogy mi történt velünk Oroszországban. A két nő egymás karjaiba borulva otthagyják az öreg paplakot és Baradlayné magához veszi a lányt a kastélyba.

Az aláhúzott sorok

Bár a faluban mindenfélét pletykálnak a Baradlayakról és Arankáról, senki nem tudja a valóságot. Ödön levelet ír anyjának, hogy felépült és érkezik haza. Anyja elébesiet és elmondja, hogy azt akarja, hogy ő vegye át az apja után a főispáni széket és legyen ura a háznak. Az úrnőt is megtalálta már. Ödön ellenkezik, de aztán anyja bevezeti Arankához és minden ellenszegülés eltűnik. Az asszony boldog a fiatalok boldogsága miatt és a szobájában aláhúzza azokat a sorokat, amiket ellentétesen ugyan, de már véghez vitt a végrendeletből.

A Kézfogó napja

Mindenhonnan érkeznek a gazdag hintók a kézfogóra, megérkezik nagy pompával Tallérossy Zebulon is eladó lányaival, és Ridegváry is, nagy magabiztossággal. Hamar észreveszik, hogy olyanok is vannak a társaságban, akik bizony nem a császár hívei, és nem barátai sem Ridegvárynak, sem Tallérossynak. A pap is ott van, Tallérossyék legnagyobb megrökönyödésére és nem is látszik nagyon boldogtalannak. Aztán megkezdődik a ceremónia, és kiderül, hogy a kézfogón bizony nem özvegy Baradlayné és Ridegváry a főszereplő, hanem Ödön és Aranka. Sokan éljeneznek, Ridegváry és barátai azonban megsemmisülve állnak. Ridegváry elmondja Baradlaynének, hogy pontosan tudja, hogy hogyan is szólt a végrendelet, aminek minden szavát megszegte az asszony, és hogy ez a viselkedés egy magaslatra vezet, de annak a magaslatnak vérpad a neve.

Az első lépés "ama" magaslatához

A megyeházán ülés van, és éppen Tallérossy beszél arról, hogy milyen buta gondolat a parasztnak szavazójogot adni és írni-olvasni tanítani. A fehér tollasok, aki az újítások mellett vannak, mindenre elszánva szónokolnak, a fekete

tollasok, a maradiak, pedig lapos szónoklatokkal húzák az időt. Az elnöki székben Ridegváry Bence ül, akinek megvan a joga arra, hogy abban a pillanatban szavazásra bocsájtson egy kérdést, amint csak akarja (amint a fekete tollasok lettek többségben. Joga van rá, hogy megbüntesse a csúnya szavakat használó szónokokat, sőt arra is, hogy feloszlassa a gyűlést.) Miután minden kísérlete kudarcba fullad, a pandúrokat hívhatja és a teremben elkezdődik a harc, de a pandúrok csak nem jönnek, mert őket Baradlay Ödön állítja meg. Kitiltja Ridegváryt a teremből és nagy örömujjongás közepette elfoglalja az főszéket. Ridegváry szavaival, ez volt az első lépcső "ama" magaslatához.

Tavaszi napok

1848. március 13-án az egész város felbojduzott Bécsben. Kitört a forradalom. Planknerhorst család villájában gyűlnek össze a megrémült császárpárti urak és hölgyek és azon tanácskoznak, hogy vajon mit is tegyenek? Meneküljenek vagy maradjanak. Sorra érkeznek a hírhozók, némelyeket majdnem agyonvert már a tömeg. Van olyan úr, aki halottszállítókat fizet le, hogy "hullaként" menekítsék ki a városból. Antoinette asszony nem akar menekülni. Kiráncigálja félholt leányát az erkélyekre és onnan kiáltja, hogy éljen a szabadság. Közben Jenő, aki teljesen ideggyenge és soha életében nem fogott kardot, és egyetlen vadászatot sem vett részt, halálraváltan ül a szobájában és Alfonsine-on jár az esze. Azután estére, már legyőzi félelmét és elindul, hogy megtudja végre, mi történt a szeretett nővel. Megdöbben attól, hogy a Planknerhorst palota a szabadságharcosok egyik központjává vált. Alfonsine és az anyja mindenkivel elhitetik, hogy a szabadság oldalán állnak. Jenőt megbűvöli, hogy a nő állandóan a nyakába ugrik, csókolja és örömittasnak mutatja magát a szabadság ügye miatt. Jenő úszik a boldogságban és nem lát át a színjátékon. Egyik erkélyről Ödönt hallja beszélni, ami megrémíti, és eszébe jut, hogy ez a második lépcső ama magaslatához.

Az érem másik oldala

Közben Richárd mint katona is ott van a bécsi utcákon. Mindenféle, egymásnak ellentmondó parancsot kap, ezért nem használják csak a kardjuk lapját, nem

gyilkolnak, csak szétkergetik a csőcseléket. Már a forradalmárok is tartanak a részeges tömegetől, akiknek nem a szabadságon, hanem a pusztításon, rabláson jár az esze. Jenő közben végigkocsizza a várost, nehogy összetalálkozzon Ödönnel, vagy hogy a csőcselék haragja elé kerüljön. A forradalmárok és Richárd csapata egy zárda előtt próbálják meg szép szóval és vicceket lecsillapítani a kedélyeket, de nem sikerül. Richárd bemegy a zárdába, ahol, megpillantja Editet, és ezután már nem akar mást, csak elkergetni a csőcseléket. Feletteseitől emiatt is különböző leveleket kap, egyik sokkal keményebb, másik megfontoltabb magatartást parancsol.

Akik igazán szeretnek

Már októberben járunk és a forradalmat hamarosan leverik. A barrikádokon két forradalmár beszélget. Egyik Alfonsine-t szereti, a másik úgy hiszi, hogy az anyjával együtt kém. Közben kiderül, Alfonsine és anyja egy apácán keresztül tarja a kapcsolatot a császárpártiakkal és mikor Editet kihozatják a zárdából, a látogatás színe alatt kicserélik az információkat. Editet a boldogtalanságba akarják kergetni azáltal, hogy megbeszélik, hogy Richárdot hamarosan megölik és annak anyját is elkapják, mert mindenki tudja, hogy álruhában jár és hol tartózkodik. Edit mindent kihallgat és nyugalmat színlel, de amikor hazafelé kocsiznak, kiugrik a kocsiból és elrohan arra a címre, ahol Richárd anyja van. Azoknak elmondja a sötét terveket és őt is kofának öltözve elmennek először Richárdhoz, aki útra kel anyja tanácsára Magyarországra, majd elmennek Palvicz Ottó csapatához és megtévesztve őket az Alfonsine-től hallott jelszavak alapján, elküldik őket a Richárd útjával ellentétes irányba. Palvicz Ottó csak reggelre jön rá a cselre, de ekkor már bottal ütheti Richárd és a kofák nyomát. Editet visszaviszik a kolostorba, ahol nem árul el estig semmit, pedig vesszővel, szíjjal verik, de estére azt modja, hogy az éjszakát Richárdnál töltötte. Tudja ugyanis, hogy így biztosan titokban marad a szökése, mert ezt a szégyent a kolostor nem engedheti meg magának.

A vérveres alkony

Leverték a forradalmat. A győztes még pihen, a vesztes menekül. Egy félkezű

forradalmár sebesülten rogyadozó léptekkel támolyog a Plankenhorst palota felé. Látja a lobogót és eléri a kaput, de az zárva van, és hiába dörömböl, nem nyitnak ajtót. Még reménykedik, hogy talán a nők már elmenekültek és jó lesz itt meghalni, ennek a háznak a kapujában, a szabadság lobogója alatt. A lobogót azonban még hajnal előtt kicserélik a császári zászlóra és ő ott hal meg, az áruló nők palotájának tövében.

Az a harmadik

Jenő a szabadságharc utolsó napjait már a Plankenhorst palotában töltötte. Nem ment szállására éjjelre sem, és úgy érezte, hogy viszonya Alfonsine-nal már mindenki számára egyértelmű és megmásíthatatlan. Közben sorra érkeznek meg az urak és hölgyek, a régi barátok, akik visszatértek vagy előbújtak rejtekhelyeikről. Jenővel senki sem törődik, csak Ridegváry mondja neki, hogy menjen a szállására, mert neki beszélője van vele. Alfonsine előad egy színdarabot Jenőnek, hogy őket el akarják választani, de ő a sírig hű marad hozzá, anyja pedig elmondja Jenőnek, hogy az jelenleg "semmi", hiszen sem a forradalmárokhöz, sem a császárpártiakhoz nem állt, Alfonsine kezére addig ne számíton, amíg nincs rendes állása. Közben Alfonsine már Palvicz Ottótól kap levelet, aki viszonyuk felélesztését kéri. Ridegváry elmondja Jenőnek, hogy anyját keresik, és el fogják ítélni, egész családja üldözött, és anyja hamarosan felkeresi a szállásán. Felajánl neki egy ragyogó állást a cárnál. Anyja azonban nem jön egész éjjel, és reggelre Jenő megtudja Ridegvárytól, hogy elmenekült a városból, ő pedig elfogadja az állást. Elmegy Alfonsine-ékhoz és megkéri a kezét, megbeszéli másnapra a kézfogót, de hazaérve megjön az anyja, aki elmondja, hogy tudja, hogy ő előtte fényes pálya áll, míg testvéreit a verpad várja, Ödön gyermekeit pedig a koldusbot. Jenő úgy dönt, anyjával tart. Hiába várja őt Ridegváry és a meghívottak serege Plankenhorstéknál.

Előli víz, hátul víz

Richárd csapatával menekül. Palvicz Ottó a nyomukban. Egy alkalommal már pisztollyal lönek egymásra, de aztán nem ér véget a párbaj. Richárdéknak útját állja a Duna, a March, a víz, a hegy, a hóesés, de még az erdő is, de végül

sikerül magyar földre jutniuk. II. rész Egy Nemzeti Hadsereg A nemzeti hadsereg gyerekekből, öregekből, ifjakkból, papokból, ügyvédekből, úrfiakból és rablókból állt. Harcoltak kaszával, aztán az ellenségtől rabolt fegyverekkel, harangból öntöttek harangot, a főurak közül is sokan állítottak fel csapatokat. Harcoltak hősiesen.

A szalmakomisszárius

Tallérossy Zebulon nagy úr lett, élelmezési biztos. A legnagyobb problémája, ahogyan ő nevezte, a magasabb politika, azonban ez nem a szabdságharc ügye volt, hanem hogy férjhez adja 5 leányát. Ebben még felesége is egyetértett. Baradlay Ödön egy napon vendégségbe hivatalos hozzájuk, ki is takarítják a házat és nagy lakomát rendeznek, hátha Ödönön keresztül eljuthatnak Jenőig, aki igencsak jó parti az egyik kisasszonynak. Ödön azonban elviszi Zebulont a háborúba, ahol sokszáz embert kell ellátnia élelemmel, szalmával és jegyzékeket írnia. Zebulon retteg a félelemtől és reszket az éhségtől, nem ért a "könyveléshez" és semmi kedve a háboruszkodáshoz. Hátramarad hát az utolsó állomáshelyen, de mégis úgy alakul, hogy onnan támad az ellenség, ő pedig kiugrik az ablakon és meg sem áll hazáig. Sokkal később olvasta csak, hogy mi is történt ott, és hogy az újságok úgy tudták, hogy Ő több óráig védte a rábízott javakat és helyet.

Az első tandíj

Kassánál nagyon kikapott a magyar sereg. Rossz volt a haditaktika. A visszavonulásnál Baradlay Ödön próbálja feltartóztatni a császárokat. Már nagy bajban vannak, amikor megjelenik egy huszárszázad, élükön Richárddal és segítenek a biztonságos visszavonulásban. A két testvér nagyon boldog, hogy találkoztak, hiszen évek óta nem látták egymást. A betyár Boksa Gergő ötven ökröt terelt a csapatokkal, hogy a húsellátmány biztosítva legyen. Hanem bizony úgy megijee a csatazajtól, hogy ijedtében otthagyja az ökröket és futásbak ered. Este aztán a táborban 50 botütést kap ezért, és elkergetik. Ő átmegy a némethez, és csellel visszaszerzi az ökröket. Baradlayék nagy örömmel fogadják, és Boksa Gergő papírt kap róla, hogy semmisnek tekinthető a verés.

A királyerdőben

A királyerdőben hatalmas csata zajlott. Mindenki érezte ez egy olyan viadal, aminek a vége győzelem vagy halál. Itt találkozik össze a két nagy ellenfél: Palvicz Ottó és Baradlay Richárd is. Richárd legyőzi Palviczot. A magyar hadsereg győz.

A haldokló ellenfél hagyatéka

Bár Richárd néhány óráig eszméletlenül feküdt, nem szenvedett komoly sérüléseket. Pál úr azonban meghalt, amikor a sebesült Richárdra vetette magát, hogy a lovaktól megvédje tulajdon testével. Palvicz Ottó is a halállal küzd és magához hivatja Richárdot. Elmondja, hogy egy gazdag hölgytől van neki egy fia, akit 3 éve kerestet. Rábízza a titkot és a fiút Richárdra, aki megígéri, hogy gondoskodik a gyermekről. Palvicz Ottó meghal Richárd kezét szorítva.

Napfény és holdfény

Baradlay Ödön neje és két gyemeke Jenővel együtt Kőrös-szigeten van, ami igazi kis paradicsom. Biztonságban vannak, csak nagy aggodalomban. Jenő megtanítja Arankával a titkosírást, amivel lehet a katonákkal levelezni. Közben özvegy Baradlayné a kastélyában kórházt rendeztetett be, ahol rengeteg sebesültet ápolnak. Sajnos a háborús sebeken kívül a kolera is pusztítja az embereket, ezért Baradlayné nem ír gyermekeinek, unokáinak, menyének, és nem látogatja meg őket. Közben minden este "beszélget" a kőszívű arcképével, hogy tudja, hogy ő cselekedett helyesen.

Sötétség

Alfonsine-éknál ott van két apáca és Edit. A harcokról beszélnek és ők négyen biztosak benne, hogy hamarosan vége lesz az egésznek. Megérkezik Ridegváry, aki közli, hogy a magyarok győztek és Palvicz Ottó meghalt. Alfonsine teljesen kitör magából, anyja elájul a szégyentől, Alfonsine pedig szövetséget köt Ridegváryval, hogy eltörlik a Bradlayakat. Editet is megfenyegeti, hogy megöl

mindenkit, akit szeret.

Mindenváró Ádám

Mindenváró Ádám olyan ember, akit soha nem érdekelt a szép ruha, a haza vagy a megye dolga, gazdagság vagy a rang. Éldegélt kis házában, földjével, feleségével, nem kellett gyerekekkel törődniük, mert nem volt nekik. Ide menekül Tallérossy Zebulon és elmeséli bújdosását. Megfutamodott a német elől, 2 napig futott az erdőben, aztán egy hordóba rejtették, majd napszámos ruhába, később zsidó asszonynak öltözve menekült, és végig rettegett, hogy valaki felismeri és megöli. Mindenváró majd megszakad a nevetéstől a történet alatt. Megérkezik Szalmás uram is, aki az ellenséghez tartozott és mindketten megrémülnek a másiktól, mert azt hiszek, hogy miatta van ott a másik. Szalmás elmeséli, hogy a magyarok győztek. Éjszaka aztán ijedtében mindkettő megszökik.

Sorsát senki sem kerülheti el

Két napig bújdosott az erdőben Tallérossy, amikor egy tisztáson szembetalálta magát Szalmás urammal és rajött, hogy nem menekülhet tovább. Felajánlotta hát, hogy inkább ne bántsák egymást. Közben megérkezik egy magyar katona, Szalmás elillan, és a katona Boksa Gergőhöz vezeti, aki azóta parancsnok lett és az elmondja neki, hogy a törvényszék halálra ítéli a hazaárulókat és a hazájukat cserbenhagyókat. Onnan is elmenekül Tallérossy és egy szekéren eljut egy távoli falucskába, ahol a paptól kér segítséget, aki saját fiához küldi külföldre reverendában. Csak útlevelet kell kérvényeznie. Akitől kérvényezi nem más, mint Ridegváry, aki azonnal megismeri és rögtön titulust is ad neki.

Egy magányos lovag

Pesten hatalmas a csend, senki sem mozdul. Az utcák csendjét lódobogás riasztja fel. Egy magányos huszár nyargal, mögötte messze a csapata. Utánuk mindenhol felhangzik a boldog éljen. Baradlay Richárd az, és azt az asszonyt keresi, aki a gyermeket bújtatja, de megtudja, hogy az osztrákok egyik börtönében ül és a gyerekekről senki sem tud.

Párharc mennykövekkel

Richárd megszáll abban a házban, ahol korábban az asszony lakott a gyerekekkel, és összebarátkozik egy csizmadiával, aki bemegy pórnak öltözve a várba, hogy kémkedjen. Ödön, Richárd és a többi parancsnok azon vitáznak, hogy meg kell-e ostromolni a várat és hogy vállalhatják-e a lehetséges következményt, hogy Budáról az ellenség Pestet is földig rombolja. Végül a támadás mellett döntenek. Közébn Richárd Gyávának mondja Ödönt. Az öreg csizmadia a várban felismeri Szalmás Mihályt, és elmondja Richárdnak, hogy tudja, hogy van egy kém, aki bajba sodorhatja őket. Azt is észreveszi, hogy egy pesti házból gyertyákkal jeleznek a várba. Pestet porrá bombázzák. A csizmadia meglepi az árulót és lelöki a ház ablakából. A magyarok megindítják Buda ostromát. Első nap nem dől el a csata.

Zenit

Az ostrom előtti estén Ödön Richárdot párbajra hívja, ami jelen esetben azt jelenti, hogy aki hamarabb ér fel a várba a maga oldalán, az győz a párbajban. Mindketten hősiezen harcolnak, de Ödön a gyorsabb, Richárd még megpróbálja megmenteni a Lánchidat is.

Az eldobott lélek

Richárd elmegy a kórházba, hogy a gyermeket végre fellelje, ott már meghalt a dajka, de talál nála egy címet, és el is megy oda, és megtalálja nagy nyomorúságban a gyermeket. Rögtön visszaviszi Pestre és ott elviszi a gyermekkorházba, mert szembetegsége van.

Ephialtes

Ridegváryval és Tallérossyval találkozunk ismét. Az író visszaidézi a történelemből azokat, akik átkozták hazájukat vagy eladták azt. Ilyen volt Ephialtes is, aki eladta Hellászt. Ridegváry is eladta hazáját. Behívta a cár

seregeit, hogy tegyenek rendet és töröljék el"ezt a nyomorúságos társaságot". Tallérossy Zebulon bizony nem annyira élvezte ezt a cselekedetet. Sőt egyszer eszébe jutott egy magaslatnál, hogy mint Dugovics Titusz lerántja magával a mélybe Ridegváryt, de aztán öt lányára gondolt, és nem lett hős. Próbált érdeklődni a megtorlásról, de Ridegváry csak latinul volt hajlandó idézgetni. Próbált vele összeveszni vagy megszökni, de Ridegváry nagyon ragaszkodott hozzá. Zebulon ellopott egy angol nyelvű útlevelet, amiben nincs név és cím, tehát bárki felhasználhatja, majd egy gyógyszer segítségével kiütéseket "szerzett" magának, ami miatt Ridegváry messze szaladt tőle, mert azt hitte, ő is kolerás. Így szabadult meg Zebulon Ridegvárytól, aki tovább masírozott a cári sereggel.

Perhelia

Csodálatos égi tűnemény tűnt fel a 1849 júniusában az égen, de a természettudósok nem törődtek akkor vele. Csak a nép törődött, akik babonáságból rossz jelnek vette az égi tűneményt. Lánghy Bertalan, a protestáns prédikátor, aki az idős Baradlay temetésén annakidején az emlékezetes imát mondta, és Aranka apja volt, hatalmas parasztsereggel védte a Tiszát, és kérte Istent, hogyha ez a jel az égen valóban vészjósló, akkor inkább haljon ő meg, mert nem akar ezen a földön élni, ha nem lehet ez szabad föld. Isten, aki tudta, mi következik, meghallgatta imáját, és magához vette a hűséges szolgát. A nép pedig szétfutott.

Régi jó barátok

Világosnál letette a magyar sereg a fegyvert. Ott volt Baradlay Ödön is. Várta, hogy sorsa beteljesüljön. Zebulontól érkezik egy levél benne egy útlevéllel, amivel megszökhet Angliába. Ödön fogja magát és elszökik vele. Az első ellenőrzésnél azonban beleakad Leoninba, aki nemhogy segítené, de minden barátságukat feledve bezáratja, és ráparancsol az őrré, hogyha szökni akar, lőjje le. Az őr azonban az a szolga, akivel együtt szöktek annakidején a farkasok elől, és elengedi. Sikerül megszöknie Ödönnek.

Nadír

Csak vágtat végig a pusztán, amikor összetalákozik Boksa Gergővel. Tőle megtudja, hogy Nagyváradon van Ridegváry, és rájön, hogyha Leonin el nem fogja, ő bizony Ridegváry kezeibe fut és ő az, akinek nem adná meg magát. Újra hisz a barátjában. Boksa elviszi mocsáron, úttalan utakon keresztül egy házba, ahol bevárhatja az ítéletét. Bizony a családjához vezeti Ödönt.

A nem mutatott levél

Ödön iszonyatosan szenvedett a család körében, hiszen minden nap várta, hogy levelére, melyben tudatta a törvényszékkal, hogy várja döntésüket, válasz érkezik. Felesége az örület határán volt és állandóan könyörgött, hogy meneküljön, de ő nem tette. Nem tehette. Jenőnek érkezik egy levél, illetve Eugen Baradlaynak, amit tévesen használtak, mert az Eugen Jenő és nem Ödön. Jenőt hívják a törvényszék elé Ödön helyett. Jenő nem mutatja meg a levelet, csak felkerekedik, hogy elmenjen. Megpróbálják visszatartani, mert azt hiszik, hogy Plankenhorstéknál akar kegyelmet kérni, de ő nem árulja el igazi tervét.

Egy ember, akit eddig nem ismertünk

Jenő megjelenik a bírák előtt, akik mindenről kikérdezik. Vállalja, amivel vádolják, de mások ellen nem tanuskodik. A bírák csodálkoznak azon, hogy mindent vállal, de ő nem akarja, hogy hosszúra nyúljon a tárgyalás, hogy szembesítsék valakivel, aki felismerhetné. Gyorsan végeznek. Az ítélet halál. Ő pedig csak annyit kér, hadd írjon levelet a családjának.

A túlvilágról

Visszaköltözik Ödön, Aranka, a gyerekek és özvegy Baradlayné a Baradlay kastélyba, és ott várják Ödön beidézését. Egyik nap jön egy katona, aki mindhármuknak levelet hoz. Temészetesen Jenőtől, amiben megtudják, mit tett értük. Mindhárman zokognak, de a katona előtt még vissza kell folytatni a könnyeket. Annak még át kell adnia mellényt, melyett Jenő viselt a kivégzés alatt.

Három véres lyuk van rajta.

A kőszívű ember előtt

Az anya örjöngő fájdalmában fia mellényével a kezében rohan a kőszívű képéhez, hogy neki ordítsa ki szívéből a fájdalmát. Őt vádolja és magát. Ödön már nem akar hőst játszani, hiszen öccse volt az igazi hős. Aki azért hal meg, amiben hisz, az bátor, de aki azért, amiben nem is hitt, az hős. Neki megmaradt a család, akiket támogatnia kell.

A börtön távírdája

A börtönben, ahol Jenő volt, ott volt Richárd is és a börtönfalán át értesült (kopogtatással), hogy halálra ítélték testvérét. A cellákból úgy érkezett a hír, hogy az öreget. Ők Ödönre gondoltak, de Richárd mindig Jenőt hívta így, bár ő is úgy tudta, Ödönnek kell meghalnia.

Az első tördöfés

Alfonsine boldog a hírré, hogy ez egyik Baradlay már meghalt, és miatta, hiszen az ő jegyzetei is belejártak a halálos ítéletbe. Diadalittasan vágja Edit szemébe, hogy az egyiket már megölte. Nem tudta, hogy azt, aki őt a legjobban szerette a világon, aki még akkor is megbocsájtott neki, amikor rájött, hogy ő fektette árulásával a sírba.

A fejtörések napján

A teljhatalmú kormányzónak fejtörései vannak. Ilyenkor legjobb embereivel is nagyon keményen bánik. Minden kegyelemért könyörgőnek nemet mond és a legsúlyosabb ítéleteket osztogatja. Késő éjszaka hozzá érkezik Alfonsine, aki megtudja, hogy már másnap leváltják a kormányzót keménykezűsége miatt. Ráveszi a kormányzót, hogy még ezen az éjszakán hozzanak meg minden ítéletet, és végezzék ki hajnalban a foglyokat, élükön Baradlay Richárddal.

A tör hegye letörve

A kormányzó megígéri, hogy így fog tenni, és Alfonsine diadalittasan hazamegy Bécsbe és elmondja anyjának és Editnek, hogy végre minden terve sikerült, és megölte Richárdot is. Azonban alighogy elmeséli rémséges tetteit, jelenti a szolgáló, hogy Baradlay Richárd úr van itt. Alfonsine rosszul számolt. A kormányzó nemhogy halálra ítelt volna minden foglyot, hanem elengedte minden büntetésünket. Elmondta Richártnak, hogy szabadulását Alfonsine-nak köszönheti, és átnyújtja halott testvére hajfürtjét, ami szőke (mint Jenőé), és nem fekete (mint Ödöné). Elindul hát Bécsbe és ugyanazon a vonaton utazik, mint a diadalittas Alfonsine, hogy elmenjen a Plankenhorst házba és megtalálja Editet.

A kőszívű ember felel

Közben özvegy Baradlayné minden nap a kép előtt könyörög és vádol. Vádolja a kőszívűt Jenőért és könyörög Richárdért. Aztán megérkezik a levél, hogy Richárd szabad. Úgy érzi, férje felelt neki, és Jenő volt a közbenjáró, mint gyermekkorában is mindig a két szülő között. Megjelent tehát Richárd Plankenhorstéknál és bizony senki nem érthette hogyan lehetséges ez. Edit boldogan roghan a karjaiba. Plankenhorstné elmondja lekicsinylően, hogy Richártnak semmi joga Editre, hiszen nem méltó hozzá, se rangja, se vagyona és Editnek kérője van. Edit azonban odavágja, hogy ő mindenkinek elmondja majd, hogy egy éjszaka megszökött a zárdából és a kaszárnyában töltötte az éjszakát szeretőjével. Ez elég lenne, de Plankenhorstné még megpróbálkozik azzal, hogy tudja, hogy van egy fia Richártnak és ezzel a fiúval akarja befeketíteni Richárdot Edit elől. Richárd elmondja a gyermek történetét, de nem árulja el anyja nevét. E hír hallatára már nem tartóztathatják Editet.

Comedy of errors

Richárd és Edit boldogan hagyják ott a házat és elhatározzák, hogy amint lehet, összeházasodnak. Nem megy hamar, mert annyi emgedélyt kell elintézni, hogy

bizony hosszúra nyúlik a várakozás. Ők mégis kivárlják tisztességesen. Egyszerű esküvőt tartanak. Szűkösen kell élniük, hiszen Richárdnak már nincs vagyona. Ők mégis boldogok. Aztán Salamon, az öreg zsidó eljön és elmeséli nekik, hogy bizony Editnek nagy hozománya van, így nem kell szűkölködniük. Magukhoz veszik Károlykát is, Palvitz és Alfonsine fiát..

Húsz év múlva

Palvicz Ottó fiát sajátjaként nevelte Richárd és sokáig nem is volt vele baj, de kamaszként megszökött és ellopott otthonról ezüstöket, Richárd azonban kereste és végül egy rablótanyán rongyokban talált rá. Később rájött, hogy Károlyt anyja értesítette és becsapta azzal, hogy apját nevelőapja orvul megölte és bosszút kell állnia. Ezért változott meg annak a viselkedése. Később többször megszökött, de Richárd mindig kihúzta a bajból. Végül hivatalnok lett, itt talált rá Alfonsine, aki koldusbotra jutott. Károly azonban nem segített rajta, mert éppen megkapta atyai örökségét és elment Amerikába. Alfonsine pedig egy örültekházába jutott, amit özvegy Baradlayné alapított. Ottjártakor kerül éppen oda Alfonsine, és Baradlayné pénzt ad, hogy ápolják a nőt. Alfonsine itt tudja meg, hogy Jenő halt meg Ödön helyett, és hogy megbocsájthatatlan vétke miatt a túlvilágon sem nyugodhat majd. Közben azonban felnőtt egy újabb nemzedék, a vért és a könnyeket elmosta az idő, és az új kor jobb idők reményét ígéri a magyar nemzetnek.

Jokai Mór talán leghíresebb történelmi műve a 19. századba, a szabadságharc idejére röpít minket. A mű főszereplői a Baradlay család tagjai. A műben - ahogyan a valós életben is - a hazaszeretet, a testvéri és szülői önfeláldozás és a becsület mellett az árulás, az erkölcstelenség, a bosszú irányítja az embereket és a történelmet egyaránt.

Szereplők

Baradlay Kázmér, a kőszívű ember; Özvegy Baradlayné, a kőszívű neje, özvegye; Baradlay Ödön, az elsőszülött; Baradlay Richárd, a második fiú; Baradlay Jenő, a legifjabb fiú; Ridegváry Bence nagyúr; Tallérossy Zebulon úr; Lángh Bertalan, protestáns prédikátor; Aranka, Ödön szerelme; Edit, Richárd szerelme;

Plankenhorstné báróné; Plankenhorst Alfonsine úrhölgy; Leonin, orosz nemes, Ödön barátja; Pál úr, Richárd szolgája; Boksa Gergő, rabló, később forradalmi kapitány; Palvicz Ottó, Alfonsine szerelme; Károly, Ottó és Alfonsine gyermeke; Szalmás Mihály, kém; apácák; katonák; kormánybiztos, parasztok; papok; csizmadia; grófok; bárók; kofák; szolgák

Helyszínek

Nemesdomb, a Baradlay ház; Pest; Buda; Bécs; Oroszország; Körös-sziget; Kárpátok; puszta; mocsár

A rövid tartalom:

Hatvan perc!

A nagytiszteletű Baradlay Kázmér házában hatalmas vendégsereg gyűlt össze. A házigazda nincs a vendégekkel, mert gyengélkedik. Miközben tósztot mondanak érte, az asszonyt kihívja az orvos a beteghez. A vendégek arra gondolnak, hogy a szokásos baj van, hiszen a nagyságos úr szívbeteg, de még száz évig is élhet ezzel a bajjal. Valójában már csak 60 perce van, és az asszonyt azért hívatta a szobájába, hogy a végrendeletét lediktálja. A férfinek nemcsak biológiailag, de bibliai értelemben is kőszíve lett. A végrendeletében minden részletét leírja saját temetésének. Legnagyobb fiáról, Ödönről úgy határozik, hogy maradjon a cár mellett Oroszországban, éljen csak kicsapongó életet, hogy jól kiüresedjen. Nem veheti el a lányt, aki miatt elhagyta a szülői házat és legyen diplomata.

Richárd menjen át a lovassághoz a testőrségtől és sose nősüljön meg, mert a másik két fiúnak jó ajánlólevél lesz egy harcban elesett testvér. Jenő, aki a legkedvesebb fia, de aki ezt sosem tudhatja meg, maradjon csak hivatalnok, ne támogassa senki, küzdje fel magát lépcsőről lépcsőre. Felesége 6 héttel a temetés után menjen hozzá Rideghváry Bencéhez. Bár az asszony többször abbahagyja az írást, a haldokló mindig megparancsolja, hogy folytassa és követeli, hogy hajtsa végre parancsait. Végül eljön az idő és meghal a férfi. Az asszony imában megfogadja, hogy semmit nem teljesít a végrendeletből és a kőszívű ember még egy utolsó földöntúlit kiált, mintha meghallotta volna odaátrol az imát és visszatért egy kiáltás erejéig, hogy tiltakozzon.

A temetési ima

A temetés hatalmas pompában zajlik és teljesen másképp, mint ahogyan azt az elhunyt parancsolta. A harmadik pap, aki csak egy imát mondhatott volna, keményen elmondja, hogy sem adakozó, sem könyörületes, sem szeretetteljes, sem igazi hazafi nem volt a halott. Megjelenik egy feltűnően szép leány is, akinek nevét nem említik, de akiről sejthetjük, hogy az a lány, aki miatt Ödönnek messzire kellett utaznia. Tallérossy Zebulon Hatalmas tor követi a temetést, az említett pap nem jön el a torra, de megérkezik Tallérossy Zebulon, aki lemaradt a szertartásról, mert elakadt az úton, nem kapott kocsit és 4 bivaly húzta idáig hintáját. Tallérossy össze-vissza beszél és biztosítja az özvegyet, hogy megbűntetik majd a papot, aki a felháborító imádságot mondta.

A két jóbarát

Oroszországban vagyunk, ahol hatalmas táncmulatság van. Egy idegen ifjúért rajong sok orosz fiatal hölgy. Az idegen férfi még a nagyon gazdag Alexandra hercegnő kegyeit is elnyerte, de ő hűvös és udvarias. Leonin nevű barátja elrabolja és elviszi egy titkos szórakozóhelyre, ahol a férfiak szórakoznak. Ide érkezik a levél Ödönhöz, mert ő az idegen, anyjától, hogy atyja meghalt és azonnal utazzon haza. Leonin hiába próbálja lebeszélni barátját, az hajthatatlan, ezért inkább vele tart. Az úton hatalmas hóviharba kerülnek, farkasok támadják meg őket és szánjukat is baleset éri. A Dnyeperen korcsolyáznak, 4 farkas követi őket. Ödön megbirkózik a négy állattal, amíg barátja új lyukat fúr korcsolyaszíjába, ami elszakadt. Ezután a kozák falu közelében jégfalások lékébe esik bele Ödön, és Leonin menti ki onnan.

A másik kettő

Otthagyjuk Oroszországban Ödönt és Bécsben találkozunk Richárddal, aki éppen párbajozni indul, de előtte összefut egy pappal, akit felcincáltak kihallgatásra Bécsbe, és aki úgy gondolja, hogy tévedésből túlságosan drága szálláshelyre helyezték, és ebből még baja lesz. Richárdnak azt is elmondja, hogy ő bizony a lánya miatt, aki egy nemes fiába lett szerelmes és egy temetési ima miatt, amit bizony ugyanannak az úrnak a temetésén mondott el, jutott ide. Richárd tudja,

hogy az ő apja temetéséről beszél a pap, de nem fedi fel kilétét, csak ad a pincérnek két aranyat a pap költségeire. Hazamegy a szállására, ahol öreg szolgája várja vacsorával. Öccse is megérkezik, aki elmondja, hogy anyjától kapott levelet és 1000 Ft-ot, hogy ezután fényűzőbben éljen, de ő nem akar, mert hivatalnokként ez nem tenne jót neki. Inkább odaadja Richárdnak a felét a pénznek, őtőle úgyis megvonta most támogatását anyja, hogy jobb útra térjen. Az csak a kívánsága, hogy kísérje el őt bátyja Plankenhorsték estélyére. Richárd majd táncoltatja az anyát, amíg ő a lánynak udvarol.

Mindenféle emberek

Plankenhorstéknál az asszony bárókisasszonynak született, de férje már nem volt az. Meghívottak voltak ugyan a legnagyobb estélyekre, de senki nem mutatott komoly érdeklődést irántuk a felsőbb körökből. Az ő estélyeikre inkább fiatal katonatisztek, testőrök, hivatalnokok jártak. Jenő megpróbál Alfonsine közelébe kerülni, Richárd pedig unatkozik és csak egy szobalány érdeklő, aki rákoppintott a kezére, amikor megcsípte annak az arcát. Öccsétől megtudja, hogy a leány nem szobalány, hanem egy szegény nemeslány, akit itt tartanak, de csak cselédként bánnak vele. Bocsánatát kéri a szép Editnek, aki teljesen elbűvöli szépségével, tisztaságával. A bakfis Richárd minden meghívást elfogad ezek után Plankenhorstéktól és alig várja, hogy néhány szót válthasson Edittel. Észtreveszi ezt Alfonsine, aki amennyire szépséges, annyira romlott lelkű. Szobalányával csak bakfisnak nevezik Editet és arról beszélnek, hogy becsapják a lányt azzal, hogy úri ruhát adnak rá, taníttadják és bevezetik a társaságba. Szerveznek egy találkozót, amikor egyedül hagyják a házban és meghívják Bardlayt. Baradlay azonban nem tesz semmit, amivel kompromittálná a lányt, pedig ez volt a tervük és egy levélben megkéri Edit kezét. Amikor átadja a levelet Edit, Alfonsine és az anyja dühöng, hogy Alfonsine terve kudarcba fulladt. Anyja csak annyit mond, hogy látod, nem minden férfi olyan, mint Palvicz Ottó.

A zsibárus

Richárd miután megejtette levélben a lánykérést, lélekben megtisztulva és megindulva ér haza és elhatározza, hogy minden csecsebecsét, amely más nőkre

emlékezteti, kidobat szolgájával. Az meg is tisztítja a szobát, de kiderül, hogy egy híres hölgyről készített képet bevágott a zsidóházhoz. Richárd elmegy, hogy visszaszerezze a képet, de ottragad az öreg zsidónál, akinek hihetetlen sok holmija van az ócsakságoktól a legértékesebb portékáik. Végül Richárd a kép helyett egy karddal tér haza, mert a zsidóháznál megtalálja saját képét, amit az említett hölgy adott el az öreg Salamonnak. Még a zsidóháznál kipróbálja a kardot, kettévág vele egy puskacsövet, és erre annyira odavan Salamon, hogy a Richárdot ábrázoló képet megtartja magának.

Női bosszú

Aranka, a pap leánya folyamatosan apját várja, de most a szomszédságból is azt a hírt kapja, hogy bizony apja valószínűleg börtönbe jut a temetésen elmondott ima miatt. Megérkezik Baradlayné és minden gazdagságot és támogatást megígér a leánynak, de az nem fogadja el, mert neki meg kell várnia Ödönt, aki azt ígérte, hogy visszatér hozzá. Baradlayné átad egy levelet, amit Ödöntől kapott, és amit még fel sem bontott. Együtt olvassák el. Leonin levele az, aki elmondja, hogy mi történt velünk Oroszországban. A két nő egymás karjaiba borulva otthagyják az öreg paplakot és Baradlayné magához veszi a lányt a kastélyba.

Az aláhúzott sorok

Bár a faluban mindenfélét pletykálnak a Baradlayakról és Arankáról, senki nem tudja a valóságot. Ödön levelet ír anyjának, hogy felépült és érkezik haza. Anyja elébesiet és elmondja, hogy azt akarja, hogy ő vegye át az apja után a főispáni széket és legyen ura a háznak. Az úrnőt is megtalálta már. Ödön ellenkezik, de aztán anyja bevezeti Arankához és minden ellenszegülés eltűnik. Az asszony boldog a fiatalok boldogsága miatt és a szobájában aláhúzza azokat a sorokat, amiket ellentétesen ugyan, de már véghez vitt a végrendeletből.

A Kézfogó napja

Mindenhonnan érkeznek a gazdag hintók a kézfogóra, megérkezik nagy

pompával Tallérossy Zebulon is eladó lányaival, és Ridegváry is, nagy magabiztossággal. Hamar észreveszik, hogy olyanok is vannak a társaságban, akik bizony nem a császár hívei, és nem barátai sem Ridegvárynak, sem Tallérossynak. A pap is ott van, Tallérossyék legnagyobb megrökönyödésére és nem is látszik nagyon boldogtalannak. Aztán megkezdődik a ceremónia, és kiderül, hogy a kézfogón bizony nem özvegy Baradlayné és Ridegváry a főszereplő, hanem Ödön és Aranka. Sokan éljeneznek, Ridegváry és barátai azonban megsemmisülve állnak. Ridegváry elmondja Baradlaynének, hogy pontosan tudja, hogy hogyan is szólt a végrendelet, aminek minden szavát megszegte az asszony, és hogy ez a viselkedés egy magaslatra vezet, de annak a magaslatnak vérpad a neve.

Az első lépés "ama" magaslatához

A megyeházán ülés van, és éppen Tallérossy beszél arról, hogy milyen buta gondolat a parasztnak szavazójogot adni és írni-olvasni tanítani. A fehér tollasok, aki az újítások mellett vannak, mindenre elszánva szónokolnak, a fekete tollasok, a maradiak, pedig lapos szónoklatokkal húzák az időt. Az elnöki székben Ridegváry Bence ül, akinek megvan a joga arra, hogy abban a pillanatban szavazásra bocsájtson egy kérdést, amint csak akarja (amint a fekete tollasok lettek többségben. Joga van rá, hogy megbüntesse a csúnya szavakat használó szónokokat, sőt arra is, hogy feloszlassa a gyűlést.) Miután minden kísérlete kudarcba fullad, a pandúrokat hívatja és a teremben elkezdődik a harc, de a pandúrok csak nem jönnek, mert őket Baradlay Ödön állítja meg. Kitiltja Ridegváryt a teremből és nagy örömujjongás közepette elfoglalja az főszéket. Ridegváry szavaival, ez volt az első lépcső "ama" magaslatához.

Tavaszi napok

1848. március 13-án az egész város felbojduzott Bécsben. Kibört a forradalom. Planknerhorst család villájában gyűlnek össze a megrémült csaászárpárti urak és hölgyek és azon tanácskoznak, hogy vajon mit is tegyenek? Meneküljenek vagy maradjanak. Sorra érkeznek a hírhozók, némelyeket majdnem agyonvert már a tömeg. Van olyan úr, aki halottszállítókat fizet le, hogy "hullaként" menekítsék ki

a városból. Antoinette asszony nem akar menekülni. Kiráncigálja félholt leányát az erkélyekre és onnan kiáltja, hogy éljen a szabadság. Közben Jenő, aki teljesen ideggyenge és soha életében nem fogott kardot, és egyetlen vadászaton sem vett részt, halálraváltan ül a szobájában és Alfonsine-on jár az esze. Azután estére, már legyőzi félelmét és elindul, hogy megtudja végre, mi történt a szeretett nővel. Megdöbben attól, hogy a Plankenhorst palota a szabadságharcosok egyik központjává vált. Alfonsine és az anyja mindenkivel elhitetik, hogy a szabadság oldalán állnak. Jenőt megbűvöli, hogy a nő állandóan a nyakába ugrik, csókolja és örömittasnak mutatja magát a szabadság ügye miatt. Jenő úszik a boldogságban és nem lát át a színjátékon. Egyik erkélyről Ödönt hallja beszélni, ami megrémíti, és eszébe jut, hogy ez a második lépcső ama magaslatához.

Az érem másik oldala

Közben Richárd mint katona is ott van a bécsi utcákon. Mindenféle, egymásnak ellentmondó parancsot kap, ezért nem használják csak a kardjuk lapját, nem gyilkolnak, csak szétkergetik a csőcseléket. Már a forradalmárok is tartanak a részeges tömegetől, akiknek nem a szabadságon, hanem a pusztításon, rabláson jár az esze. Jenő közben végigkocsizza a várost, nehogy összetalálkozzon Ödönnel, vagy hogy a csőcselék haragja elé kerüljön. A forradalmárok és Richárd csapata egy zárda előtt próbálják meg szép szóval és vicceket lecsillapítani a kedélyeket, de nem sikerül. Richárd bemegy a zárdába, ahol, megpillantja Editet, és ezután már nem akar mást, csak elkergetni a csőcseléket. Feletteseitől emiatt is különböző leveleket kap, egyik sokkal keményebb, másik megfontoltabb magatartást parancsol.

Akik igazán szeretnek

Már októberben járunk és a forradalmat hamarosan leverik. A barrikádokon két forradalmár beszélget. Egyik Alfonsine-t szereti, a másik úgy hiszi, hogy az anyjával együtt kém. Közben kiderül, Alfonsine és anyja egy apácán keresztül tarja a kapcsolatot a császárpártiakkal és mikor Editet kihozatják a zárdából, a látogatás színe alatt kicserélik az információkat. Editet a boldogtalanságba

akarják kergetni azáltal, hogy megbeszélnek, hogy Richárdot hamarosan megölik és annak anyját is elkapják, mert mindenki tudja, hogy álruhában jár és hol tartózkodik. Edit mindent kihallgat és nyugalmat színlel, de amikor hazafelé kocsiznak, kiugrik a kocsiból és elrohan arra a címre, ahol Richárd anyja van. Azoknak elmondja a sötét tervek és őt is kofának öltözve elmennek először Richárdhoz, aki útra kel anyja tanácsára Magyarországra, majd elmennek Palvicz Ottó csapatához és megtévesztve őket az Alfonsine-től hallott jelszavak alapján, elküldik őket a Richárd útjával ellentétes irányba. Palvicz Ottó csak reggelre jön rá a cselre, de ekkor már bottal ütheti Richárd és a kofák nyomát. Editet visszaviszik a kolostorba, ahol nem árul el estig semmit, pedig vesszővel, szíjjal verik, de estére azt mondja, hogy az éjszakát Richárddal töltötte. Tudja ugyanis, hogy így biztosan titokban marad a szökése, mert ezt a szégyent a kolostor nem engedheti meg magának.

A vérveres alkony

Leverték a forradalmat. A győztes még pihen, a vesztes menekül. Egy félkezű forradalmár sebesülten rogyadozó léptekkel támolyog a Plankenhorst palota felé. Látja a lobogót és eléri a kaput, de az zárva van, és hiába dörömböl, nem nyitnak ajtót. Még reménykedik, hogy talán a nők már elmenekültek és jó lesz itt meghalni, ennek a háznak a kapujában, a szabadság lobogója alatt. A lobogót azonban még hajnal előtt kicserélik a császári zászlóra és ő ott hal meg, az áruló nők palotájának tövében.

Az a harmadik

Jenő a szabadságharc utolsó napjait már a Plankenhorst palotában töltötte. Nem ment szállására éjjelre sem, és úgy érezte, hogy viszonya Alfonsine-nal már mindenki számára egyértelmű és megmásíthatatlan. Közben sorra érkeznek meg az urak és hölgyek, a régi barátok, akik visszatértek vagy előbújtak rejtekhelyeikről. Jenővel senki sem törődik, csak Ridegváry mondja neki, hogy menjen a szállására, mert neki beszélője van vele. Alfonsine előad egy színdarabot Jenőnek, hogy őket el akarják választani, de ő a sírig hű marad hozzá, anyja pedig elmondja Jenőnek, hogy az jelenleg "semmi", hiszen sem a

forradalmárokhoz, sem a császárpártiakhoz nem állt, Alfonsine kezére addig ne számítsen, amíg nincs rendes állása. Közben Alfonsine már Palvicz Ottótól kap levelet, aki viszonyuk felélesztését kéri. Ridegváry elmondja Jenőnek, hogy anyját keresik, és el fogják ítélni, egész családja üldözött, és anyja hamarosan felkeresi a szállásán. Felajánl neki egy ragyogó állást a cárnál. Anyja azonban nem jön egész éjjel, és reggelre Jenő megtudja Ridegvárytól, hogy elmenekült a városból, ő pedig elfogadja az állást. Elmegy Alfonsine-ékhoz és megkéri a kezét, megbeszélik másnapra a kézfogót, de hazaérve megjön az anyja, aki elmondja, hogy tudja, hogy ő előtte fényes pálya áll, míg testvéreit a vérpad várja, Ödön gyermekeit pedig a koldusbot. Jenő úgy dönt, anyjával tart. Hiába várja őt Ridegváry és a meghívottak serege Plenkenhorstéknál.

Elől víz, hátul víz

Richárd csapatával menekül. Palvicz Ottó a nyomukban. Egy alkalommal már pisztollyal lőnek egymásra, de aztán nem ér véget a párbaj. Richárdéknak útját állja a Duna, a March, a víz, a hegy, a hóesés, de még az erdőtűz is, de végül sikerül magyar földre jutniuk. II. rész Egy Nemzeti Hadsereg A nemzeti hadsereg gyerekekből, öregekből, ifjakkból, papokból, ügyvédekből, úrfiakból és rablókból állt. Harcoltak kaszával, aztán az ellenségtől rabolt fegyverekkel, harangból öntöttek harangot, a főurak közül is sokan állítottak fel csapatokat. Harcoltak hősiezen.

A szalmakomisszárius

Tallérossy Zebulon nagy úr lett, élelmezési biztos. A legnagyobb problémája, ahogyan ő nevezte, a magasabb politika, azonban ez nem a szabdságharc ügye volt, hanem hogy férjhez adja 5 leányát. Ebben még felesége is egyetértett. Baradlay Ödön egy napon vendégségbe hivatalos hozzájuk, ki is takarítják a házat és nagy lakomát rendeznek, hátha Ödönön keresztül eljuthatnak Jenőig, aki igencsak jó parti az egyik kisasszonynak. Ödön azonban elviszi Zebulont a háborúba, ahol sokszáz embert kell ellátnia élelemmel, szalmával és jegyzékeket írnia. Zebulon retteg a félelemtől és reszket az éhségtől, nem ért a "könyveléshez" és semmi kedve a háboruskodáshoz. Hátramarad hát az utolsó

állomáshelyen, de mégis úgy alakul, hogy onnan támad az ellenség, ő pedig kiugrik az ablakon és meg sem áll hazáig. Sokkal később olvasta csak, hogy mi is történt ott, és hogy az újságok úgy tudták, hogy Ő több óráig védte a rábízott javakat és helyet.

Az első tandíj

Kassánál nagyon kikapott a magyar sereg. Rossz volt a haditaktika. A visszavonulásnál Baradlay Ödön próbálja feltartóztatni a császárokat. Már nagy bajban vannak, amikor megjelenik egy huszárszázad, élükön Richárddal és segítenek a biztonságos visszavonulásban. A két testvér nagyon boldog, hogy találkoztak, hiszen évek óta nem látták egymást. A betyár Boksa Gergő ötven ökröt terelt a csapatokkal, hogy a húsellátmány biztosítva legyen. Hanem bizony úgy megijee a csatazajtól, hogy ijedtében otthagyja az ökröket és futásbak ered. Este aztán a táborban 50 botütést kap ezért, és elkergetik. Ő átmegy a némethez, és csellel visszaszerzi az ökröket. Baradlayék nagy örömmel fogadják, és Boksa Gergő papírt kap róla, hogy semmisnek tekinthető a verés.

A királyerdőben

A királyerdőben hatalmas csata zajlott. Mindenki érezte ez egy olyan viadal, aminek a vége győzelem vagy halál. Itt találkozik össze a két nagy ellenfél: Palvicz Ottó és Baradlay Richárd is. Richárd legyőzi Palviczot. A magyar hadsereg győz.

A haldokló ellenfél hagyatéka

Bár Richárd néhány óráig eszméletlenül feküdt, nem szenvedett komoly sérüléseket. Pál úr azonban meghalt, amikor a sebesült Richárdra vetette magát, hogy a lovaktól megvédje tulajdon testével. Palvicz Ottó is a halállal küzd és magához hivatja Richárdot. Elmondja, hogy egy gazdag hölgytől van neki egy fia, akit 3 éve kerestet. Rábízta a titkot és a fiút Richárdra, aki megígéri, hogy gondoskodik a gyermekről. Palvicz Ottó meghal Richárd kezét szorítva.

Napfény és holdfény

Baradlay Ödön neje és két gyemeke Jenővel együtt Kőrös-szigeten van, ami igazi kis paradicsom. Biztonságban vannak, csak nagy aggodalomban. Jenő megtanítja Arankával a titkosírást, amivel lehet a katonákkal levelezni. Közben özvegy Baradlayné a kastélyában kórházt rendeztetett be, ahol rengeteg sebesültet ápolnak. Sajnos a háborús sebeken kívül a kolera is pusztítja az embereket, ezért Baradlayné nem ír gyermekeinek, unokáinak, menyének, és nem látogatja meg őket. Közben minden este "beszélget" a kőszívű arcképével, hogy tudja, hogy ő cselekedett helyesen.

Sötétség

Alfonsine-éknál ott van két apáca és Edit. A harcokról beszélnek és ők négyen biztosak benne, hogy hamarosan vége lesz az egésznek. Megérkezik Ridegváry, aki közli, hogy a magyarok győztek és Palvicz Ottó meghalt. Alfonsine teljesen kitör magából, anyja elájul a szégyentől, Alfonsine pedig szövetséget köt Ridegváryval, hogy eltörlik a Bradlayakat. Editet is megfenyegeti, hogy megöl mindenkit, akit szeret.

Mindenváró Ádám

Mindenváró Ádám olyan ember, akit soha nem érdekelt a szép ruha, a haza vagy a megye dolga, gazdagság vagy a rang. Éldegélt kis házában, földjével, feleségével, nem kellett gyerekekkel törődniük, mert nem volt nekik. Ide menekül Tallérossy Zebulon és elmeséli bújdosását. Megfutamodott a német elől, 2 napig futott az erdőben, aztán egy hordóba rejtették, majd napszámos ruhába, később zsidó aszszonynak öltözve menekült, és végig rettegett, hogy valaki felismeri és megöli. Mindenváró majd megszakad a nevetéstől a történet alatt. Megérkezik Szalmás uram is, aki az ellenséghez tartozott és mindketten megrémülnek a másiktól, mert azt hiszik, hogy miatta van ott a másik. Szalmás elmeséli, hogy a magyarok győztek. Éjszaka aztán ijedtében mindkettő megszökik.

Sorsát senki sem kerülheti el

Két napig bújdosott az erdőben Tallérossy, amikor egy tisztáson szembetalálta magát Szalmás urammal és rajött, hogy nem menekülhet tovább. Felajánlotta hát, hogy inkább ne bántsák egymást. Közben megérkezik egy magyar katona, Szalmás elillan, és a katona Boksa Gergőhöz vezeti, aki azóta parancsnok lett és az elmondja neki, hogy a törvényszék halálra ítéli a hazaárulókat és a hazájukat cserbenhagyókat. Onnan is elmenekül Tallérossy és egy szekéren eljut egy távoli falucskába, ahol a paptól kér segítséget, aki saját fiához küldi külföldre reverendában. Csak útlevelet kell kérvényeznie. Akitől kérvényezi nem más, mint Ridegváry, aki azonnal megismeri és rögtön titulust is ad neki.

Egy magányos lovag

Pesten hatalmas a csend, senki sem mozdul. Az utcák csendjét lódobogás riasztja fel. Egy magányos huszár nyargal, mögötte messze a csapata. Utánuk mindenhol felhangzik a boldog éljen. Baradlay Richárd az, és azt az asszonyt keresi, aki a gyermeket bújtatja, de megtudja, hogy az osztrákok egyik börtönében ül és a gyerekekről senki sem tud.

Párharc mennykövekkel

Richárd megszáll abban a házban, ahol korábban az asszony lakott a gyerekekkel, és összebarátkozik egy csizmadiával, aki bemegy pórnak öltözve a várba, hogy kémkedjen. Ödön, Richárd és a többi parancsnok azon vitáznak, hogy meg kell-e ostromolni a várat és hogy vállalhatják-e a lehetséges következményt, hogy Budáról az ellenség Pestet is földig rombolja. Végül a támadás mellett döntenek. Közben Richárd Gyávának mondja Ödönt. Az öreg csizmadia a várban felismeri Szalmás Mihályt, és elmondja Richárdnak, hogy tudja, hogy van egy kém, aki bajba sodorhatja őket. Azt is észreveszi, hogy egy pesti házból gyertyákkal jeleznek a várba. Pestet porrá bombázzák. A csizmadia meglepi az árulót és lelöki a ház ablakából. A magyarok megindítják Buda ostromát. Első nap nem dől el a csata.

Zenit

Az ostrom előtti estén Ödön Richárdot párbajra hívja, ami jelen esetben azt jelenti, hogy aki hamarabb ér fel a várba a maga oldalán, az győz a párbajban. Mindketten hősiiesen harcolnak, de Ödön a gyorsabb, Richárd még megpróbálja megmenteni a Lánchidat is.

Az eldobott lélek

Richárd elmegy a kórházba, hogy a gyermeket végre fellelje, ott már meghalt a dajka, de talál nála egy címet, és el is megy oda, és megtalálja nagy nyomorúságban a gyermeket. Rögtön visszaviszi Pestre és ott elviszi a gyermekkorházba, mert szembetegsége van.

Ephialtes

Ridegváryval és Tallérossyval találkozunk ismét. Az író visszaidézi a történelemből azokat, akik átkozták hazájukat vagy eladták azt. Ilyen volt Ephialtes is, aki eladta Hellászt. Ridegváry is eladta hazáját. Behívta a cár seregeit, hogy tegyenek rendet és töröljék el "ezt a nyomorúságos társaságot". Tallérossy Zebulon bizony nem annyira élvezte ezt a cselekedetet. Sőt egyszer eszébe jutott egy magaslatnál, hogy mint Dugovics Titusz lerántja magával a mélybe Ridegváryt, de aztán öt lányára gondolt, és nem lett hős. Próbált érdeklődni a megtorlásról, de Ridegváry csak latinul volt hajlandó idézgetni. Próbált vele összeveszni vagy megszökni, de Ridegváry nagyon ragaszkodott hozzá. Zebulon ellopott egy angol nyelvű útlevelet, amiben nincs név és cím, tehát bárki felhasználhatja, majd egy gyógyszer segítségével kiütéseket "szerzett" magának, ami miatt Ridegváry messze szaladt tőle, mert azt hitte, ő is kolerás. Így szabadult meg Zebulon Ridegvárytól, aki tovább masírozott a cári sereggel.

Perhelia

Csodálatos égi tűnemény tűnt fel a 1849 júniusában az égen, de a természettudósok nem törődtek akkor vele. Csak a nép törődött, akik babonáságból rossz jelnek vette az égi tűneményt. Lánghy Bertalan, a protestáns

prédikátor, aki az idős Baradlay temetésén annakidején az emlékezetes imát mondta, és Aranka apja volt, hatalmas parasztsereggel védte a Tiszát, és kérte Istent, hogyha ez a jel az égen valóban vészjósló, akkor inkább haljon ő meg, mert nem akar ezen a földön élni, ha nem lehet ez szabad föld. Isten, aki tudta, mi következik, meghallgatta imáját, és magához vette a hűséges szolgát. A nép pedig szétfutott.

Régi jó barátok

Világosnál letette a magyar sereg a fegyvert. Ott volt Baradlay Ödön is. Várta, hogy sorsa beteljesüljön. Zebulontól érkezik egy levél benne egy útlevelemmel, amivel megszökhet Angliába. Ödön fogja magát és elszökik vele. Az első ellenőrzésnél azonban beleakad Leoninba, aki nemhogy segítené, de minden barátságukat feledve bezáratja, és ráparancsol az őrré, hogyha szökni akar, lőjje le. Az őr azonban az a szolga, akivel együtt szöktek annakidején a farkasok elől, és elengedi. Sikerül megszöknie Ödönnek.

Nadír

Csak vágtat végig a pusztán, amikor összetalákozik Boksa Gergővel. Tőle megtudja, hogy Nagyváradon van Ridegváry, és rájön, hogyha Leonin el nem fogja, ő bizony Ridegváry kezeibe fut és ő az, akinek nem adná meg magát. Újra hisz a barátjában. Boksa elviszi mocsáron, úttalan utakon keresztül egy házba, ahol bevárhatja az ítéletét. Bizony a családjához vezeti Ödönt.

A nem mutatott levél

Ödön iszonyatosan szenvedett a család körében, hiszen minden nap várta, hogy levelére, melyben tudatta a törvényszékkal, hogy várja döntésüket, válasz érkezik. Felesége az örület határán volt és állandóan könyörgött, hogy meneküljön, de ő nem tette. Nem tehette. Jenőnek érkezik egy levél, illetve Eugen Baradlaynak, amit tévesen használtak, mert az Eugen Jenő és nem Ödön. Jenőt hívják a törvényszék elé Ödön helyett. Jenő nem mutatja meg a levelet, csak felkerekedik, hogy elmenjen. Megpróbálják visszatartani, mert azt hiszik,

hogy Plankenhorstéknál akar kegyelmet kérni, de ő nem árulja el igazi tervét.

Egy ember, akit eddig nem ismertünk

Jenő megjelenik a bírák előtt, akik mindenről kikérdezik. Vállalja, amivel vádolják, de mások ellen nem tanuskodik. A bírák csodálkoznak azon, hogy mindent vállal, de ő nem akarja, hogy hosszúra nyúljon a tárgyalás, hogy szembesítsék valakivel, aki felismerhetné. Gyorsan végeznek. Az ítélet halál. Ő pedig csak annyit kér, hadd írjon levelet a családjának.

A túlvilágról

Visszaköltözik Ödön, Aranka, a gyerekek és özvegy Baradlayné a Baradlay kastélyba, és ott várják Ödön beidézését. Egyik nap jön egy katona, aki mindhármuknak levelet hoz. Természetesen Jenőtől, amiben megtudják, mit tett értük. Mindhárman zokognak, de a katona előtt még vissza kell folytani a könnyeket. Annak még át kell adnia mellényt, melyett Jenő viselt a kivégzés alatt. Három véres lyuk van rajta.

A kőszívű ember előtt

Az anya örvöngő fájdalomában fia mellényével a kezében rohan a kőszívű képéhez, hogy neki ordítsa ki szívéből a fájdalmát. Őt vádolja és magát. Ödön már nem akar hőst játszani, hiszen öccse volt az igazi hős. Aki azért hal meg, amiben hisz, az bátor, de aki azért, amiben nem is hitt, az hős. Neki megmaradt a család, akiket támogatnia kell.

A börtön távírdája

A börtönben, ahol Jenő volt, ott volt Richárd is és a börtönfalon át értesült (kopogtatással), hogy halálra ítélték testvérét. A cellákból úgy érkezett a hír, hogy az öreget. Ők Ödönre gondoltak, de Richárd mindig Jenőt hívta így, bár ő is úgy tudta, Ödönnek kell meghalnia.

Az első tördőfés

Alfonsine boldog a hírré, hogy ez egyik Baradlay már meghalt, és miatta, hiszen az ő jegyzetei is belejártak a halálos ítéletbe. Diadalittasan vágja Edit szemébe, hogy az egyiket már megölte. Nem tudta, hogy azt, aki őt a legjobban szerette a világon, aki még akkor is megbocsájtott neki, amikor rájött, hogy ő fektette árulásával a sírba.

A fejgörcsök napján

A teljhatalmú kormányzónak fejgörcsei vannak. Ilyenkor legjobb embereivel is nagyon keményen bánik. Minden kegyelemért könyörgőnek nemet mond és a legsúlyosabb ítéleteket osztogatja. Késő éjszaka hozzá érkezik Alfonsine, aki megtudja, hogy már másnap leváltják a kormányzót keménykezűsége miatt. Ráveszi a kormányzót, hogy még ezen az éjszakán hozzanak meg minden ítéletet, és végezzék ki hajnalban a foglyokat, élükön Baradlay Richárddal.

A tör hegye letörve

A kormányzó megígéri, hogy így fog tenni, és Alfonsine diadalittasan hazamegy Bécsbe és elmondja anyjának és Editnek, hogy végre minden terve sikerült, és megölte Richárdot is. Azonban alighogy elmeséli rémséges tetteit, jelenti a szolgáló, hogy Baradlay Richárd úr van itt. Alfonsine rosszul számolt. A kormányzó nemhogy halálra ítélt volna minden foglyot, hanem elengedte minden büntetésünket. Elmondta Richárdnak, hogy szabadulását Alfonsine-nak köszönheti, és átnyújtja halott testvére hajfürtjét, ami szőke (mint Jenőé), és nem fekete (mint Ödöné). Elindul hát Bécsbe és ugyanazon a vonaton utazik, mint a diadalittas Alfonsine, hogy elmenjen a Plankenhorst házba és megtalálja Editet.

A kőszívű ember felel

Közben özvegy Baradlayné minden nap a kép előtt könyörög és vádol. Vádolja a

kőszívűt Jenőért és könyörög Richárdért. Aztán megérkezik a levél, hogy Richárd szabad. Úgy érzi, férje felelt neki, és Jenő volt a közbenjáró, mint gyermekkorában is mindig a két szülő között. Megjelent tehát Richárd Plankenhorstéknál és bizony senki nem érthette hogyan lehetséges ez. Edit boldogan roghan a karjaiba. Plankenhorstné elmondja lekicsinylően, hogy Richárdnak semmi joga Editre, hiszen nem méltó hozzá, se rangja, se vagyona és Editnek kérője van. Edit azonban odavágja, hogy ő mindenkinek elmondja majd, hogy egy éjszaka megszökött a zárdából és a kaszárnyában töltötte az éjszakát szeretőjével. Ez elég lenne, de Plankenhorstné még megpróbálkozik azzal, hogy tudja, hogy van egy fia Richárdnak és ezzel a fiúval akarja befeketíteni Richárdot Edit elől. Richárd elmondja a gyermek történetét, de nem árulja el anyja nevét. E hír hallatára már nem tartóztathatják Editet.

Comedy of errors

Richárd és Edit boldogan hagyják ott a házat és elhatározzák, hogy amint lehet, összeházasodnak. Nem megy hamar, mert annyi emgedélyt kell elintézni, hogy bizony hosszúra nyúlik a várakozás. Ők mégis kivárlják tisztességesen. Egyszerű esküvőt tartanak. Szűkösen kell élniük, hiszen Richárdnak már nincs vagyona. Ők mégis boldogok. Aztán Salamon, az öreg zsidó eljön és elmeséli nekik, hogy bizony Editnek nagy hozománya van, így nem kell szűkölködniük. Magukhoz veszik Károlykát is, Palvitz és Alfonsine fiát..

Húsz év múlva

Palvicz Ottó fiát sajátjaként nevelte Richárd és sokáig nem is volt vele baj, de kamaszként megszökött és ellopott otthonról ezüstöket, Richárd azonban kereste és végül egy rablótanyán rongyokban talált rá. Később rájött, hogy Károlyt anyja értesítette és becsapta azzal, hogy apját nevelőapja orvul megölte és bosszút kell állnia. Ezért változott meg annak a viselkedése. Később többször megszökött, de Richárd mindig kihúzta a bajból. Végül hivatalnok lett, itt talált rá Alfonsine, aki koldusbotra jutott. Károly azonban nem segített rajta, mert éppen megkapta atyai örökségét és elment Amerikába. Alfonsine pedig egy örültekházába jutott, amit özvegy Baradlayné alapított. Ottjártakor kerül éppen

oda Alfonsine, és Baradlayné pénzt ad, hogy ápolják a nőt. Alfonsine itt tudja meg, hogy Jenő halt meg Ödön helyett, és hogy megbocsájthatatlan vétke miatt a túlvilágon sem nyugodhat majd. Közben azonban felnőtt egy újabb nemzedék, a vért és a könnyeket elmosta az idő, és az új kor jobb idők reményét ígéri a magyar nemzetnek.